

НАРОДНА БІБЛІОТЕКА „ЧОРНОГОРИ“



Під редакцією Др. К.Трильовського. Ч. 2.

О. Ю. ФЕДЬКОВИЧ.

Так вам треба!

Играшка в одній дії.

(З музиками, танцями, співанками.)

ВІДЕНЬ 1921.

Накладом „Чорногори“, спілки з о. п.

З друкарні Христофа Райсера Сніла.



Осип Юрій Федькович.

НАРОДНА БІБЛІОТЕКА „ЧОРНОГОРИ”



Під редакцією Др. К.Трильовського. Ч.2.

О. Ю. ФЕДЬКОВИЧ.

Так вам треба!

Играшка в одній дії.

(З музиками, танцями, співанками.)

ВІДЕНЬ 1921.

Накладом „Чорногори“, спілки з о. п.

З друкарні Христофа Райсера Синів.



891.79
F31
Dz1921a

ОСИП ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ

уродився дня 8. серпня 1834 року в Сторонци-Путилові, вижницького повіту на Буковині, де проживала його мама, дочка протоєрея Ганицького а вдова по попові Дашкевичеві. Вона маючи вже 30 літ віддалася за зайшлого з Галичини 21-літнього Поляка Гординського де Федькович. Осип учився зпершу у свого вуйка, попа в Кисилицях, що тримав для своїх дітей домашнього учителя, — потім пішов до низшої реальної школи в Чернівцях, а далі став на практику у землеміра Чунтуляка в Чернівцях та виїхав з ним разом до Молдави. Від сего перейшов знову на практиканта у аптикаря в молдавськім містечку Нямц, де за-пізнався з німецьким малярем Роткельом. Сей маляр був рівночасно і поетом; він давав Федьковичеві гарні книжки до читання, поясняв йому їх, давав йому розраду в тяжких хвилях, і під його впливом зачав Федькович і собі писати вірші, звісно — також німецькі. На пораду свояків, щоби вступити до війська — він виїхав до Черновець, побув тут короткий час у купця, а в осени 1852 вступив до війська. Уже по п'ять місяців здав він іспит на кадета, а з весною 1853 року пішов зі своїм, 41-им полком піхоти до Семигороду, де і перебув майже цілий час своєї військової служби. Коли в року 1859 вибухла війна Австрії з Францу-

зами та Італіянами — пішов і 41-ий полк, а з ним Федькович до Італії, хоть щасливим збігом обставин друга сотня, при котрій він служив — не була в огні. Та при тій нагоді він пізнав чужий гарний край та зібрав багато вражінь, що відбилися сильно на його поетичній вдачі. В сім часі зістав він офіциром.

По війні вернув Федькович з частиною 41-го полку до Черновець, де зіставав через півтора року. Та власне сей час був дуже важний для него: він попав в товариство гарних, інтелігентних людей, як німецький письменник Найбавер та свідомі українські патріоти, студенти Кобилянський, Горбаль та Лукашевич. Під впливом сих Українців, що дали йому до читання найкращі твори українських поетів — він і сам посвятив свій великий поетичний талант українському письменству. Перших 8 його віршів появилося в брошурці, виданій Кобилянським в Чернівцях 1861 року. Вона звалася: *Слово на слово до редактора „Слова“*, себ то Б. Дідицького, одного з головних зачинщиків москвофільського руху в Галичині. Він то власне заводив у нас якусь дивну язикову мішанину, що мала бути „панським“ язиком, не таким, як говорить „простий хлоп“.

Кобилянський — беручи за примір поезії Федьковича — доказував, що ось такою чистою, народною мовою повинні бути писані літературні твори.

Остаточно і Дідицький мусів признати талант Федьковича, помістив дещо з його творів в „Слові“, а крім сего видав цілу збірку його поезій у Львові 1862 року.

Федькович мусів тимчасом назад вертати до Семигороду. Зазнавши однак кращого життя між своїми людьми — він писав до своїх прихильників-Українців у Львові, щоби йому вистарали яку відповідну, цивільну посаду. Та се не удалося, а коли ще і його старенька мати зачала напирати на нього, щоби вернув на стало до дому і обняв господарку, він постарався о се, що власти військові задля слабого здоров'я дали йому відпустку, а то на весну 1863 року. По дорозі до Путилова, в Чернівцях — він перейшов на православну віру і прибрав імя „Юрій“, а рівночасно — скинувши білий офіцерський кабат — убрав на себе киптар і сардак. Одним словом: *Федькович* — польського, шляхотського походження — *став Гуцулом, селянином!*

В Сторонци-Путилові Федькович взявся до господарки, але з початку і пера з рук не кидав, а написав пару гарних оповідань та ряд віршів. Коли однак його приятель Горбаль в „Руси“, що її видавав, помістив надіслану статтю, в котрій піднесено, що нові твори Федьковича не такі вже гарні, як давнійші і коли ще і з инчої причини прийшло до непорозуміння між ним а укр. академічною молодіжкою — то Федькович розсердився і постановив навіть собі нічого через три роки нового не писати.

Тим горячійше взявся він однак до праці між Гуцулами. Він став іменно пленіпотентом (повновласником) деяких громад в їх сервітутових процесах та умілим веденням діла довів до сего, що 16 гірським громадам виборів він ліси та пасовиска.

Є се прямо надзвичайно корисний результат, бо як знаємо — то нпр. в Галичині — такі процеси (а було їх над 30 000!) через сторонничість урядів, підкупства зі сторони панів, та через непорадність селян — громади по найбільшій часті програли!

Федькович зістав крім сего війтом та писарем громадським, позаводив гарні порядки в громаді та піклувався о народне шкільництво, котре в сім часі позіставало ще під впливом духовної консисторії. Видячи, що книжки шкільні були писані мертвеччиною — він уложив пару підручників в чистій народній мові. Та духовні темно-любці не згодилися на се, а ще велика ласка їх була, що бодай його співаник затвердили!

Та все таки зістав він шкільним інспектором на вижницький повіт і на тім становищі поклав великі заслуги коло шкіл у сім повіті.

Доперва по 9-ох роках свого побуту на селі — переїхав він — 1872 р. до Львова, щоби обняти редакцію видавництв товариства „Просьвіти“. Тут — за дуже песю заплату — написав він 13 книжочок, з котрих 6 „Просьвіта“ випечатала. Між ними найкраще удалася йому клижочка про „Село Фармазони“, котру наше селянство собі дуже полюбило. Та не було йому у Львові життя з панамі „народовцями“, закостенілими бюрократами. Се не було товариство для карпатського орла — і він по 14 місяцях мороки із ними — відлетів назад в свої гори.

Та власне ті неудачі у Львові, той сумний досьвід з людьми, що не уміли його достаточо оцінити — підірвали його орлині крила. Федько-

вич пустився на студії якихось „тайних“ книг про планети і дуже мало що писав. Він попав під пагубний вплив свого власного чури, котрий його в поганий спосіб визискував, і котрому він записав своє господарство. Хату, що одідичив по батькові в Чернівцях — Федькович продав, гроші розкотилися, — він попав прямо в нужду. Ніхто з давних його львівських знайомих „патріотів“ не піклувався ним. І лише з Київа загостив ще до Львова до нього Михайло Драгоманов, що відвідав його потім і в горах. Він видав в Київі оповідання Федьковича, зібрані в одну книжку, а зробили вони таке могутнє вражіння, що славний російський письменник Іван Тургенев — перевів їх на російську мову!

Уже від кількох літ проживав Федькович в Чернівцях — деś на передмістї, між неосвіченими міщанами, коли удалось нарешті щирим Українцям-інтелігентам викинути кацапів з просвітного товариства „Руська Бесіда“ в Чернівцях та взяти провід народної праці у свої руки. Вони розпочали видавати 1884 р. часопись „Буковину“, а дуже щирий патріот І. Тимінський витягнув Федьковича з передмістя, намовив, щоби підписував „Буковину“ як редактор, та щоби писав до „Бібліотеки для молодіжи“. Він так і зробив, та замешкав в одній комнаті „Руської Бесіди“, через що увійшов знову в звязь з інтелігентами, просвіченими людьми. В р. 1886 устроєно в Чернівцях дуже гарний обхід 25-літнього ювілею його літературної праці та вскорі потім він тяжко занедужав, а хоч і піднісся з ложа

болізни і дещо гарного нового написав, то се вже не довго тревало: він помер 11. січня 1888 р. і похований на кладовищі в Чернівцях.

*

О. Ю. Федькович — се безперечно один з найбільших українських письменників, а на бувшій австрійській Україні — се по І. Франкові найбільший поет. Ми би сказали навіть — що *родимого* таланту у нього було більше як у Франка, у котрого зате було більше вишколення, культури.

Федькович написав багато гарних віршів, з котрих найкращі ті, що написав ще перед 1862 р., — головно з жовнярського життя.

Пізнійше — попав він під непереможний вплив творів Шевченка і се відняло його пізнішим віршам той особливий запах, той дивний аромат немов з гірських цвітів. Та зате ся дивна, глибока поезія лишилася в його оповіданнях, що належать взагалі до найкращого, що нам дало наше рідне письменство. У них воскресає і справді перед нашими очима та давна, буйна Гуцульщина, коли то ще не було на карку лихвара, а Гуцул гуляв по вольних горах мов птах!

„Играшка“, яку на перший початок з творів Федьковича подає отсе „Чорногора“ — се також справдішна перлина, котру мов від нехотя кинув Федькович в дарі рідному письменству.

Се справжня квітка з надпрутянської левади, і лише диво велике, що її доси — о скільки знаємо

— не виставлювано на сцені, хоч надрукував її перший раз К. Горбаль у львівській „Ниві“ — ще 1865 р.

Маємо надію, що „*Так вам треба!*“ увійде на стало у репертуар наших аматорських театральних гуртків. Сю маленьку увагу позволимо собі однак зробити, що режисер повинен якось змінити ту неконче поетичну сцену, як парубки бють війта в лице, бо се пахне троха цирком і взагалі за грубе, хоч ефект веселости певно був би досить великий. А впрочім робіть як самі знаєте, щоби лише було як найліпше.

Так вам треба!

Др. К. Трильовський.



ДІЄВІ ОСОБИ:

МАРФА, удова.

КАТНЯ } її дочки.
ОЛЕНА }

ИЛЛЯ ХРЕСТИК } капралі при інфантерії.
МІГАЙ ДУЧАК }

ФЕДЬ ДАРАДУДА, війт, Марфін сусід.

Відтак: парубки, дівчата, жінки, баби. — Циган зі скрипкою.

Орендарь.

Село Мамаївці на Буковині.

Річ ведеться на гостинці, перед Марфиною хатою.

UNIVERSITY OF
ILLINOIS LIBRARY
AT URBANA-CHAMPAIGN

Перша ява.

(Гостинець, при гостинцеві Марфіна хатка на подвір'ю, при воротах густий корч. — За сценою чути скрипку).

Хрестик з Дучаком (співають):

Гей, орле, орле, сивий соколе,
Чи не бував ти в нашій стороні?
Чи не чував ти о якій новині?
Гой, чи не тужить дівчина по мні?
Ой тужить, тужить, в ліжечку лежить,
Правою ручкою сердечко держить,
Коло неї мати, як тиха вода:
Не журися, доню, — ти ще молода. —
Гей, орле, орле, занеси їй вість:
За годину, за дві — буде милий гість! —

Хрестик з Лучаком (виходять на сцену).

Хрестик (хоче з Лучаком прощатись).

Тепер же, брате, камрате мій годний,
Будай здоровий. У військовім стані
Немає батька, немає там нені,
Пожалувати, любе-щире слово
Заговорити, серце розпитати
Про його горе... ох — ох милий Боже!...
...
Або, як жаль, та царські пани, муштри
Здоровя возьмуть — підеш до шпиталю —

Сестричка-ж прийде водиці подати —
Або-ж головку болящу звязати
Легеньков ручков? — Ох ні, ні, ні, брате!
Коли камфотер змилується — дати
Ложку водиці, а ні — й так сконаєш —
Боже наші, Боже! . . . !

Але то за щастям —

За щастям ходить, хоть де — так і в війську, —
Де-котрий служить — казав би — сердешний
Світа не має, такий чужениця;
Ходить мов блудить, — ні сам не говорить,
Ні другі браття його не займають,
Хиба на варті до темної нічки
З ясними зорі розмовиться — тільки
В нього і мови. — Зіроньки погасли,
Фрайтер злюзує — а він знов німіє.
Де-кому ліпша знов доля судилась
В Господа Бога. Коли в його серце
Обгорнуть туги, або жаль за домом
Його, мов чорна гадина, стинає:
То він наверне щиру тобі душу,
Що і за батька, і за маму стане,
В тузі розважить, в пригоді не лишить,
Над твоїм горем і собі заплаче,
А як загинеш — нову домовину
Тобі утеше, висипле могилу,
Іще й хрест покладе... а в неділю в ранці
Піде на цвинтар — нишечком поплаче —
Хрест поцілує — молитви зговорить —
За твою душу
О брате мій, брате —
І ми так жили.

Ми хліб не ділили, —
І нас камраття не чули ніколи,
Щоб ми сказали: нещасная доле,
Або — що тяжко. — Нам не було тяжко...
Нам було легко — бо страдали разом.
Двом і вмирати лекше із собою,
Бо серце знає, що не — сиротою!

Дучак.

Илашу, братіку: не говори так сумно, бо —
ей Богу — заплачу. (Утирається.) А я не плакав,
ще від коли в війську.

Хрестик.

Коли-ж бо я тебе сам бачив, як ти плакав. —
А знаєш, коли мене за фельфебра Хаскиля хо-
тіли пан капітан до штокгавзу дати? — А видиш,
як я тебе зловив?

Дучак.

А ти не ідеш зі мною далі? Таже мені зда-
ється, що ти з Лужан а не з Мамаївців? Не
казав ти мені сам, що ти з Лужан?

Хрестик.

Воно так, — але я тобі ще й не розповідав
мабуть; от — два роки тому, як машерували ми
з Черновець до Італії. Першу станицю мали
тут у Мамаївцях, а мене дали на квартиру
в отсю хатку, до одної бідної вдови; в тої удови
є дві дочки: Катря та Олена. От з тою Катрею
я спізнався. Боже милий, що то за дівчина!

Не дівчина, але ангел — кажу тобі. Коли б ти її пізнав, то сам сказав би, що по над неї немає вже в світі. — Як-же я йшов від них, то вона мені дала слово, та й присяглася на душу і на тіло, що мене ждатиме. А я хочу тепер умісне повернути, щоб дізнатись, чи справді воно так. Коли — то будеш ласкав сеї осени до мене в дружби. — А тим часом, камрате... (Хоче з ним прощатись.)

Дучак.

А пожди-ж, брате, от що мені впало на думку. Коли ти по правді думаєш тут брати — то ліпше було-б, щоб ти вперед довідався — як, та і що. — Бо хто знає: може дівка вже віддана, а може кого иншого собі вже сподобала: — Дівочі, як то кажуть — швидкі очі, — як же ти увійдеш в хату, то або сорому наберешся, або жалю не збудеш. А так ліпше: ти сховайся там у корч, а я тут ждатиму, доки хто з хати не вийде. Таким способом я їх зараз розуму стребую. Побачимо, що добре — ми тоді в хату, а ні — того цвіту по всім світу. — Добре я кажу?

Хрестик.

Ще ти мені не добре казав би! Але — братчику — як доведеться, що вона мене не забула, моя голубка, що вона мене вірно дожидала, що вона мені зичлива, як давно — що тоді буде?!

Дучак.

Або-ж я тобі не говорив, що тоді? Возьмемо собі бочку пива, скрипку маємо, парубків скли-

чемо й справимо тобі такі запоїни, щоби сім літ
мамаївські хлопці згадували! Чи як кажеш?

Хрестик.

Ну, то я йду хиба ховатись. Але ти, брат-
чику — щоб її не налякав дуже — братчику! — Не
забудь же, братчику! (Ховається).

Дучак.

Гайда-гай!! — (Грає та й приспівує).

Гей у полі край дороги
Стоїть камінь маймуrowий —
А на тому камінчику
Сидить хлопець чорнобровий.

А помежи гороньками
Сходить місяць з зіроньками —
А ще вище підлітає
Сивий сокіл з вірлоньками.

Ой летить же він, летить,
Тай крилоньками блудить —
Гой як тяжко, гой як нудно —
Як хто кого вірно любить!

Як хто кого вірно любить?! Цур йому! Що
отсе: як хто кого вірно любить?! Отсе мабуть ко-
хання? А вже-ж! Але що воно є таке — те кохання?
Я чув від одної Таліянки, що воно є — і солодке,
як мід, і гірке, як полин — гм! Воно мабуть ні
солодке, ні гірке, але — дурне, бо якби розумне,
то люде такої небилиці не плели-б. Бо хто-ж

Так вам треба!

2

видів або чув у світі, щоб було що разом і солодке і гірке? Але — скажіть мені, люде добрі, чому я ще ніколи не кохався? І малим був — не кохавсь, і підпарубочив — не кохавсь? Я раз пивався Італіянки, чому отсе, а вона мені казала — щось дурне може! — Вона мені казала, що тому, бо я не вмію по італійськи говорити. Або Хрестик ліпше може вміє, як я? От брехала тай тільки. Але тепер нехай же буде що буде — мушу вже сам закохатися, щоб прецінь тої штуки доконати в світі, що то є, те враже кохання. Тфі — пек йому! Я з новою зиццреглямою тільки собі голови не клопотав, що тепер з тим коханням! Може воно — але ну — не скажу вже нічого, доки сам не спробую. (В хаті двері рипнули.) Ага, хтось іде! Будете зараз нової практики знати. Ге-ге, Хрестик! А як тобі тепер здається небоже! Десь душно! Гірше мабуть як на зиццрці, коли бувало наш пан оберст збісноватіють, та стануть нас гонити тими полями коло Майлянду, чи що. Терпи, небоже, було некохатись. (Олена виходить з коновками по воду.)

Ех, що за дівчина!... Ну: коли се Хрестикова, то вже ані раз йому не дивуюся, сердешний... (Олена стає серед подвіря, кладе коновки на землю, а сама бере собі квіток з подолка, та завітчається поволи.)

А яка собі чепурна! Ну, коли в Мамаївцях усі дівки такі, то мені навіть нема чого до Лужан і трудитись! А подивіться но, панство, що то там за ножечки? Сто тисяч її ма з її ніжками такими білими та круглими! О — о... та й ще й усміхається! А чуйте!... (Розпинає на собі кабат.)

Ох, щось душно! Сьогодні буде спарний день мабуть! (Зітхав тяжко.) А отсе що? Чи лиш не — але деж би кохання могло так борзо до чоловіка приступити. (Зітхав ще раз.) А як би так, що осе справді кохання — що тоді Хрестик казав би?... Ні, братчику, не бійся, я тебе не зраджу, хоч нехай зараз трісну. (Зітхав дуже.) Сердешна Італіянка, правду мабуть казала. Ну, не вже-ж так: я закохався! Але я тебе не зраджу, братчику Хрестик, вй Богу — ні! Або я не жовняр?.....! Умисне не буду на неї дивитись, та й що мені зробити! Овва! (Строїть скрипку.)

Друга ява.

Олена (співає). Дучак (із-за воріт пригріває).

Ти, Василю, сиди в биллю —
А я собі в гаю;
Ти гадаєш, що я люблю —
А я й не думаю!

Дучак (нишком).

Ся, бачу, не дуже розщибається!

Олена.

Ти, Василю, сиди в биллю,
А я собі в лузі;
Ти гадаєш, що я люблю —
А я насміюся!

2*

Дучак (нишком).
Сердешний Хрестик!

Олена.
Овва! Не мала би й я що роботи, та кохатись!
Що мені за діло! (Співає.)

Мені мати ворожила
Воском у коморі:
Не кохайся, моя доню,
Бо кохання — горе.

А Пинтюкова Варвара каже, що нема вже в світі
ліпшого, як те кохання! Та цур їй, з її коханням!
От моя сестра покохалась, та тепер нічого не вдіє,
лиш ув одно плаче та охає, мов та жидівка на
окопищу, — от таке й мов було-б мабуть! Не треба!

Дучак (зітхав дуже довго; нишком).

А Богу святому дякувати! Наче камінь мені
з серця спав! А я, бігме, думав, що оце Хрестикова,
а се, бачу, її сестра, та менша. Ну, хороше!
А як би оце була та Хрестикова? Не дай Боже!
Дідько, кажуть, церкви не будує, але людей бунтує,
таке й мов мабуть було-б. А камрата зрадити —
не гоже.

Олена.

Ну, та Катрин, хоть парубок з себе, — але за
ким та Варвара пропадає? За тим мельником-під-
літком, що йому ще й вус не засіявся? Та цур
їй, з її мельничуком! Я-б... (З хати хтось кричить:
Дівко!) Зараз, зараз! Ох мені лишенько: де я осе

тепер стала? Ага; я — я на него й дивитись не хотіла-б, не то що! (Співає):

Мені мати ворожила
Воском серед хати;
Не кохайся, моя доню,
Лиш хиба з вусатим!

Та бо кат має (з хати кричить: *Дівко, гей!*) Зараз, зараз! Ох нуждо, де я оце стала? Ага: кат має. Се вже справді так: кат має тепер кого й кохати. Де що було чемного — пішло флінту носити; лише саме дрантя лишилось. Ох!

Дучак.

Що красна, а що розумна! За осе-ж їй. (Грає козачка, Олена слухає.)

Олена.

Ох мені лишенько: а скрипка відки тут взялася? Ану-ко, я подивлюсь. (Йде за ворота.) А то ви отсе, пане вояк? Ох лишенько! Як-же я перелякалась!

Дучак (нишком).

Се вже справді диво якесь, не дівка, коли вона скрипки боїться! Ха — ха!... (До Олени.) День вам добрий, дівчино!

Олена.

Бажаю вам милого здоров'я! А ви може на екзекуцію, га? Таже ми вже заплатились зовсім!

Дучак (нишком).

А хто знає?

Олена.

А палет маєте — га? (Нишком.) Ей коли-б хоть довго попосидів на тій екзекуції, може хоть Катрю розважив-би. А Катрі його на що? Вона має свого! (Глянула нишечком на його.) Се значно, що якогось доброго ґазди син; який то собі поважний, який гордовитий!

Дучак (шукає ніби палета по всіх кишенях).

Десь затративсь ваш палет, та годі його й відшукати! (Шукає ще раз.)

Олена.

Та лишіть; ми вас і так приймемо! (Нишком.) А що в його за вічи ясні — аж говорять! На осего коли-б отто Пинтюкова Варвара подивилась, се не мельників Василь, що в його очі мов у тої глухої зозулі. Господи, коли-б той палет не затративсь! (Голосно.) А нема?

Нема!

Дучак.

(Доки Олена з Дучаком говорить, минають гостинцем люде з усіх буковинських народностей: Волохи гірські, Волохи пільські, Волошки рошіські з яблуками, Волошки пільські з куделями; Шваби, баєші яacobенські, Швабки з кошелями на головах, Пилиповани з коробками, Пилипованки з олійом, сучавські цигане в зубонах, та в антеревах, Жиди з цибуляними вінками через плечі, Жидівки в перлах, в руках несуть редьку за гичку; Вірмени з дротяними нагайками, претовсті Вірмінки, гадіцькі Угри, Угорки в червоних очіпках, Угорочки з предовгими косами, Руснаки з косами або з вильми, Русначки з серпами або з граблями, Гуцули в мудерунках з топірцями, Гуцулки з люльками в зубах, і т. д.)

Усі минають тихо, то по одному, то по парі, дехто кланяєся або Дучакові, або гостям. Жінки та дівчата кепкують нишечком з Олени; баби стають по минутці край сцени та цокочуть, розмахуючи руками та справляючи на Олену.)

Одна дівка (зупинилась по дорозі, до Дучака).
День вам добрий, пане вояк!

Дучак.
Здорові були, серденько!

Дівчина.
А ви тепер з війська йдете?

Дучак.
З війська, кришечко, або що?

Дівчина.
Та я хотіла вас розпитати, чи ви не здибались у віську з одним жовніром?

Дучак.
Чому ні?

Дівчина.
Ви знатимете: що він стояв раз у Шипинцях на екзакуції.

Дучак.
На екзакуції! (Нишком.) Чиста екзакуція!

Дівчина.
Він зростом буде так, як ви — а може трохи вищий, — в личко румяний, очі чорні, вусочок невеличкий.

Дучак.

Невеличкий! (Нишком.) Отся була-б добра за хвелебра у війську: дуже хороше провадила-б ґрундбух... (До дівчини.) А з котрого він села, серце?

Дівчина.

Єй Богу, що забула його запитати! Але він казав, що його батько сидить хутором коло самої церкви. Ви мабуть знатимете його.

Дучак.

А як пишеся?

Дівчина.

На прізвище не знаю — а на імя кажуть йому Митро: ви його знатимете?

Дучак.

Я знав одного Митра, але того вже три роки, як повісили.

Дівчина.

Повісили!

Дучак.

Повісили.

Дівчина.

Ну, то вже ніщо й питати про його! А Онупражків Василь коли вийде?

Дучак.

Скоро пустять!

Дівчина.

А коли пустять?

Дучак.

Коли схочуть.

Дівчина.

За осе вам спасибіг; ви мене розважили!
Бувайте здорові! (Одходить.)

О л е н а (що досі ув одно Дучакову скрипку
озирала, та до серця тулила).

А ви собі скрипку з війська винесли, чи ви....
(У хаті кричить: *Дівко, а йдеш ти?!)* Зараз, зараз! — Чи
ви вже дома знали грати?

Дучак.

Ні, я у війську вивчивсь.

О л е н а.

Ану заграйте!

Дучак.

Та! коли-б ви гуляли, я грав-би.

О л е н а.

А самій добре гуляти?

Дучак.

Ще й як! Ану нуте лиш осе. (Грає „Волошина“,
Олена танцює.)

О л е н а.

Ох мені лишенько, як-же я втомилась! А ви
знаєте також і співати?

Дучак.

Десь по трохи знав, — коли не позабував вже.

О л е н а.

Та де-би! Ану заспівайте якої!

Дучак.

Я хочу, щоб ви уперед заспівали, а відтак аж я буду.

Олена.

А не сміяти-метесь?

Дучак.

Ні, серце!

Олена (співає, Дучак пригравав на скрипці).

Чи гай, чи гай, чи діброва — гой, чи ти там
душко, стоїш?...

Чом до мене не промовиш — чися Бога да й не
боїш?

Я-б до тебе говорила — я-б до тебе щебетала...
Знав серце, кого любить — та коли-б то не
пропало!...

(Утираються обов.)

Олена.

А ви плачете?

Дучак.

Ні. — А ви?

Олена.

Та й я ні, — міні щось в око впало. (Нишком).
Коли-б то не стидно я-б йому зараз всю правду
сказала! — Не скажу! (До Дучака): Тепер-же я вам
співала заспівайте-ж і ви мені.

Дучак.

А як не вдам — не сміяти-метесь?

О л е н а.

Бігме, що ні!! (Нишком.) Я-б з його сміялась!
Боже милий.

Д у ч а к (співає).

Чи гай, чи гай, чи діброва — чи червоная калина...
Межи всіми дівочками лишень ти мні одна мила!
Та не тому мені мила, — що хороше убрана —
Гой — а тому мені мила, що до серця пристала!
(Обіймились та голубляться.)

Х р е с т и к (нищечком з корча).

Тай люде хочуть, щоб гаразд був на світі.

Третя ява.

К а т р я (виходить з хати, в руках шиттячко).

Сонечко сходить... Боже, милий Боже —
Як 'му все радо!... гори залеліли,
Густа діброва у ручки аж плеще,
Жайворонятко кричить тай співає
З усьої сили, Бога вихваляє,
Ставок блищить, бистра річка грає,
Люде веселі спішуть до роботи,
Хто на левалу, хто на лан, — співають —
Сонечко сходить...

Лиш моє не сходить!...

Милий-серденько, світе мій єдиний —
Чом ти не зійдеш?...

Вже забув, покинув —

Ох тяжко — важко!...

Та що-ж я говорю!...

Я нерозумна... о! — Я божевільна!...
Мені об ньому думати, об ньому —
Мені думати? — Він лицар цісарський,
Як сокіл ясний, як золото красний,
Йому й царівна ручку свою дала-б,
Білії ручки в преппиних будинках
Його-б горнули — а може і горнуть,
А він про нас би, про нашу селину,
Про бідну вдову, про вдовину дочку
Мав думать?... Серце, серце моє, серце,
Покинь грішити... не бажай ти Бога
З святого неба, бо не твій то рівень...
Не досить щастя, що могло годинку
На його грудях любим сном спочити?
Ой серце, серце, не бажай ти більше,
Як тобі можна...

Ой! як сонце світить!...

Де він тепер то, пан мій пробуває?...
Може на муштрі став собі з панами,
Й ясною зброєю грається? — Боже!...
Чи хоть коли то перша його мила
Йому присниться?...

Не ридай, серденько:

Вдовиній дочці не така судилась
Золота доля... жаль — тута — могила!

(Доки отсе проказала, вийшла собі за ворота та й стала
у куточку. Дучак з Оленою далися у бік, так, що
Катря їх не бачить. Хрестик вибігає та й кидаєся їй
поза шию.)

Хрестик.
Голубко!

Катря.
Соколе! (Обнімаються.)

Олена (до Дучака).
А ми що оце робимо?

Дучак.
Обнімаємось.

Олена.
А нам же можна обніматись?

Дучак (справляє на Хрестика).
Коли тим можна, то й нам можна.

Олена.
Тим що инше: ті обоє кохаються, а ми ні...

Дучак.
Хто каже, що ні? Їй Богу, що зараз піду та
втоплюсь, коли ти таке говориш! — Цур!

Олена.
Ох лишечко! Кажіть уже, що хочете, лиш не
топіться, бійтеся Бога! Мені ще до протоколу
брали-б.

Дучак.
Та-же я нічого не кажу, — ти сама кажеш.

Олена.

Я кажу? Що я кажу? — Ну: що я нікому не кажу!

Дучак.

Або ти не казала, що ми не люб

Олена.

Хто? — Я казала? — Не правда!
(З хати кричить: *Дівко, а де ти ділася?*)

Зараз — зараз! — А хоть я можу
— то, бігме, не хочючи! Як вас маю

Дучак.

А хто знає, як мають звати.

Олена.

Ні-ні! — Як — *тебе* звуть... (Сор

Дучак.

Мігай.

Олена.

Мігай?

Дучак.

Душко!

Олена.

А не підеш топитися?

Дучак.

Не піду, серце!

Олена.

Ну, то й я вже не буду тобі ка
не люблю. Я лиш хотіла...

Четверта ява.

Удо ва (вибігає з хати, розхрістана; в одній руці коцюба, в другій віник, під лівою пахою маглівниця).

Катря та Олена.

Ох мені лишенько!!! (Катря з Хрестиком утікають в один бік, Олена з Дучаком в другий. Удова шпуряє за Хрестиком коцюбою, за Дучаком мітлою, а сама стала з маглівцею, мов з мечем).

Удо ва (з великої досади).

Вайльо!! — гвалт, люде, ратуйте! — гвалту гей!! — вайльо! (Парубки, дівки, жінки, люде, подорожні — усі збігаються на сцену, дехто з коновками, дехто з відром, з цебрами, дійницями, дехто знов з горщком таки, люде з драбинами, з гаками, з сулицями; дехто кричить: *горить!* — *вогонь!* — *горимо!* — *води!* *давайте води!* На дзвінниці ріжуть у дзвони. За сценою чути орендаря, як кричить: *гивалт! гивалт! лишіть церкви до дідке, та ратуйте пропінатіє:* жидівка гвалтує собі: *мое гусоньке, мое куроньке, мое від перинех!* Нарешті прибігає старий вїйт, засапаний.

Вїйт.

Що такого? — Що такого? Сусідо Марто, схаменіться! — Та же не видко ні вогню, ні чого — Бог з вами, схаменіться!

Удо ва (побивається).

Утекли, утекли, обі, обі за жовнірами, за стрижаками, ох мені лишенько!... Біжіть, ловіть!

(Усі люде, що на сцені були, розбігаються на всі боки; за сценою чути гвалт: *ловіть! шукайте!* Орендар собі гвалтує: *опришкес!* — *гайдамакес!* — *ай вай!* — *ай вай!*).

Пята ява.

Війт тай Удова.

Війт.

А я вам не казав ув одно: віддайте вапні дівки? Я вам не клеп. Тепер маєте: Так вам і треба!

Удова (ув одно свариться з війтом).
Та за кого мала їх віддати? За віддати? За вола, чи за пня? Га?

Війт.

Або я не казав вам, що я... вапну як узав би! Але ви як задрали нос: треба!

Удова.

Я? Свою Олену за вас? Свою Олену? За такого дідору? У мене Олена дівка як срібло, як та пташка співуча!

Війт.

Та нехай же тепер у касарні щеб молоді, дівчині треба до людей, не ув одно? А тепер — от маєте! Так в

Удова.

Воліється моя доня й до смерті, маю я її за такого дідугана, за так за такого драндюгу засилати! На вас

не подивилась-би, не то що! Ади! Ади! Чого старпганові захотілося: ягоди молоденької! А засі! А засі! А сором!

Війт.

Чому засі? Чому засі? Чому сором? Тобі засі до мене, а мені можна взяти де хотіти! Торбо ти стара!

Удова.

Ти міху діравий! Бери собі про мене й з болота, а до моїх дітей тобі засі! Ми ще маємо собі поговорити за ту леваду, що ти моїй покійному пан-отцеві взяв, не бійся, буде тобі та левада ще бурляком лізти! Жди...

Війт (по хвилі геть перемінився... зітхає).

От, не доїдали би й ви мені, сусідко! Мене вже досить друга біда їсть, а то ще й ви!

Удова.

Йому біда! Йому біда! Рада б я знати, що йому за біда? Людську кров пє, людську працю їсть — та ще йому біда.

Війт.

А ви знаєте, що мені нема кому й їсти зварити, що мене нема кому ні обзолити, ні виобіськати? Що мені ні відки, ні ради, ні поради? Ох сусідко, сусідко: пожалуйте хоть ви мене! Що моїй бідній голові робити?...

Удова.

Вам треба конечне оженитись!

Так вам треба!

3

Війт.

Та де-ж возьму? Ну — та де? Діти
йти за старого; молодичю боюсь брати

Удова (ув одно гладить собі лице, та ч

Вам не дівки треба, щоб от бігла за
як ось мої дві, та ні молодичі, щоб-то
добрийдень — знаєте? Але... вам узят
удову поважну, щоб ні дуже ще ста
з тих таки молодих, — вам треба, як я
розумної, гострої (нишком: *ось як би й я!*)
й біди й гаразду!

Війт.

Єй Богу, що ви отсе правду ка
ви де знаєте? Нарайте мені!

Я — бігме — так не знаю, коли-б т
вас... (Гадає.) Ні, не знаю, нема.

Війт (підсувається до неї).

А як би таки ви самі?

Удова.

Бог би з вас жартував!

Війт.

Хто каже, що я жартую? Таки н
ворю: підете за мене?

Удова.

У мене ще дві донці.

Війт.

Доньки повіддавати.

Удова.

Отсе вже справді так: донькам не коло мене сидіння. Я жінка слаба; чи-ж я годна такі дві дівці, як вони, й нагледіти? Коли-б мені й сьогодні хто трапився, сьогодні оддала би.

Шеста ява.

(Парубки та дівки, що перш були на сцені, ведуть з одного боку Хрестика з Катрею, з другого боку Олену з Дучаком.)

Парубки.

Ведемо вам осьде ваших дезертирів, пані маточко! Нам годиться тепер перейом: Бочка пива та ще й серецького!

Катря та Олена (до Удови).

Ми, мамо, нічого не винні, — вони нас силою узяли.

Удова (цілу отсю сцену дуже ласкава — до Хрестика).

А то ви отсе, Ілашку? Богдай вас! А ви чому зараз у хату не йшли, але таку гію мені нарobili?

Хрестик (цілує стару в руку).

Се все отсей господар винен! (Справляє на Дучака.)
Я хотів іти відразу в хату, але він мені каже,

3*

щоби я сховався у калину, та вперечі Катря мене не забула.

Олена (до Дучака).

А ти такий пташок! Добре, що бійся: скажу я все мамі!

Хрестик.

Аж тут надходите ви, пані-маточка так стидно стало — що й давай на втіху.

Війт.

Пане капраль! А ви так і на війт (Хрестик війта в лице, — війт чхає).

Парубки.

На здоровля вам пане війте!

Хрестик (до Удови).

Не гнівайтесь, пані-маточко. (Цілує. Ви самі знаєте, що кохання може. (Уд мило на війта, що за хавки тримається.) Е пані-маточко: я вже маю свій абшит чим жити. Благословіть, голубко!

Удова.

А я знаю, що з вами робити? Як Федю? Благословити, Федю?

Війт.

Та благослови хіба, щоб і тебе та благословив, як ось мене, що аж в ухах

Хрестик (цілує вйта в руку).

Татку!

Вйт.

Як би я такого сина мав, то вже давно мене не було-б на світі.

Удова (до Хрестика).

Ну — про мене, ходіть уже! (Хрестик з Катрею припадають.) Нехай же вас Мати Божя благословить!

Дучак (до Олени).

Ходім до мами, нехай і нас!

Олена.

Ну — слухайте! А отсе якої?

Дучак.

Такої, щоб за місяць весілля нам...

Олена.

Та цур же тобі з твоїм весіллям! Чи чули ви, люде добрі, такого: ні бачила до сього дня, ні виділа — тай уже за весілля говорять?!

Вйт.

Так вам треба!

Удова.

А там знов що такого?

Дучак (тягне Олену перед стару).

Та нічого, пані-маточко — прошу, щоб ішла до вас благословитися, а вона не хоче.

Удова.

Та чому не йдеш, дівко?

Олена.

Коли вже мама кажуть, то хіба — і

Дучак.

І я так кажу, що йти.

Олена.

Мовчи — ти! Ти мені не маєш д
Я маму маю слухати, не тебе! Мамо: і

Удова.

Таже — коли любиш, то йди, бо я —
требу. (Штовхає війта ліктем.)

Війт.

Та бо ти не питаєш, ні — хто отс
отсе, ні — звідки отсе, ні — по що отсе
отсе, ні — по якому отсе, ні...

(Дучак війта в лице, — війт чхає.)

Усі дівки.

Здорові були, пане війте!

Війт.

Та щоб і ви здорові!

Хрестик.

Се, пані-маточко, мій товариш
(Справляє на Дучака.) Він з Лужан р

батько перший господар у селі, в його є сорок
фалеч рілі.

Удова.

Боже милий!

Хрестик.

В його є дваццять фалеч сіножати.

Удова.

Боже милий!

Хрестик.

В його є десять пар волів полових.

Удова.

Боже милий!

Хрестик.

У його хата нова, з хоромами, ще клав, як
до війська йшов.

Удова.

Боже милий!

Хрестик.

Два вози ковані — з управою.

Удова.

Боже милий!

Хрестик (до Дучака).

Говори бо й ти! Мене вже хави болять тільки
говорити!

Дучак.

Я вже маю відправу з війська. Коли ласка
ваша, то благословіть мене, пані-маточко, з вапою

Оленкою, (цілує стару в руку) а коли ні, собі — вкраду.

• Війт.

Чи ви, пане капраль, і в війську та
(Дучак війта в лице, війт — чхає три р:

Парубки та Дівки.
Здорові були! Здорові були!

Війт.

Се, бачу, не треба й табаки! Щоби
рові, діточки.

Дучак.

Ну — як поміркувались, пані-маточ
чи ні?

Удова.

А я знаю? Як ти кажеш, дівко?
любиш, то я тебе й силувати не буду.

Олена.

Ага, щоб він мене відтак украв!

Дучак.

А знай таки, що вкраду.

Олена.

Що вже мені з опришком діяти? У
до мамі. (Припадають.)

Удова.

Нехай вас Бог святий благословить!

Всі.

Амінь, амінь!

Війт.

Так вам треба.

Удова.

Лиш нас двоє нема кому благословити!

Всі.

А — на щастя, на здоровля, на славу добру!
(Удова — соромиться ув одно. Парубки беруть зза кресань квітки та подають дівчатам, дівчата діляться в три гуртки, та плетуть три вінки, підійшовши на перед сцени; парубки додають їм ув одно квіток та барвінку. Удова з війтом, Хрестик з Катрею, Дучак з Оленою стоять трохи по заду та голубляться. Дівчата плетучи вінок, співають весільної:)

А в неділю рано
Все море заграло!

Ой не море то грає,
То князь потапає:

Гей батьку голубочку,
Подай мені білу ручку!

Гой подай батьку обі —
Та ратуй мене д' собі!

Ой не моя синку воля —
Ратувати тебе з моря.

Маєш синку свою долю —
Най ратує тебе з моря!

Сема ява.

(Циган зі скрипкою вискакує з одного боку, а орендар з великою бочкою з другого.)

Циган.

І — гу!... А тут весілля, чи що? Х

Орендар.

Весілля, не весілля, а від пиві троє, що вчора саме нівроке з від саме Се (Прицьмокує.) Ну — ну, що отсе за пиво! Ану: дайте мені що уторгувати хоть щось, що я від таке велике страх съоглось! Ай-вай... Я вже гадало, що йомний суд, або що, а то троє весіль! Весіль ліпше, як один вогонь — ох! Точити від пиві — чи може винес горівки? Нівроке: таке горівки маю! Але я знаю, що напі Буковинці собі: лиш від пиві попивають, а горіві і кушати. Ну-ну! А в мене око пива ну, що то шустке значить? Нічого (До вїйта.) А багато вам дати? Я вам з і

Вїйт.

Та хиба давай уже цілу бочку, і багато шинкувати! Ану хлопці: напи за здоровля мові старої! (Обнімає Марію.) Треба!

Циган.

І — гу! А якої вам заграти?

Всі.

Буковинської! Буковинської! Буковинської!
Ану рубай буковинської! Ану нашої!

Війт.

Так вам треба!

(Циган заводить буковинської гуцулки. Парубки й дівчата гуляють. Війт все кричить: *так вам треба.*)

Легінь.

Ой Гуцул ся легко вбує
Легко му ходити,
Та й молоду Гуцулочку
В таночку водити.

У Вижниці на крамниці,
На високім замку:
Куплю собі кресанину
За п'ять левів банку,
За п'ять левів крисанину,
Мальовані квіти.

Дівка.

Іде любчик через село —
Як золото світить.

Тото в мене коханнячко,
Тото в мене душка:
Та що в него, каже, бляшка
Коло капелюшка;

Тото в мене коханнячко,
Тото в мене воля;
Каже: бляшка в капелюшк
Квіти доокола.

Парубок.

Як не возьму, пане-брате,
В сусіда дівчину,
Запалю 'му сіно й хату —
Піду в Волощину.

Дівка.

Спали сіно, спали сіно —
Спали й обороги,
А як ідеш до дівчини —
Не питай дороги.

Парубок.

Мене пани катували —
Мене пани били,
А мені ся з того лиха
Кучері повили.
Повилися кучерикн
Як на бараночку,
А ще мені молодиці
Даютъ доганочку.
Молодиці доганочку —
Дівчата догану:
Аби сім літ не женився —
Не возьму погану!

Дівка.

Або мене, любку, люби,
Або мене лиши,
Або мої чорні очі
На папері пиши.

Парубок.

Писав би я на папері —
Паперу не маю,
Пішов би я за папером —
Дороги не знаю.

Дівка.

Любив мене любчик дуже,
Та й покинув уже;
А ще чую через люде —
Що любити буде.
Ой дуду, каже дуду,
Бідувати буду:
Пробила я білу ніжку,
На сухоньку груду.
Та коли-б то на ту груду —
А то на тернину —
Та коли-б то в темну нічку,
А то в білу днину!

Парубок.

На що-ж мені женитися,
На що-ж мені долі,
Коли в мене у Чернівцях,
Карабін на столі,

Ой карабін на столику,
А шабля на клинку:
Сказав мені старий жовні
Шкода-ж тебе, синку;
Ой чи шкода чи не шкода
Коли уже взятий,
А срібними ножичками
Кучерики втяті!



Окрім „Народної бібліотеки „Чорногори“
починає у Відні виходити неперіодичне
ілюстроване письмо під заголовком

„Чорногора“,

а то під редакцією Др. К. Трильовського.

Кожний зошит „Чорногори“ становить
цілість для себе, але 10 чисел „Чорно-
гори“ можна також опрацювати в одну
книжку, в один том, з заголовним листком
та списом річий.

„Чорногора“ містить гарні вірші, цікаві
оповідання та популярні статі наукові.

З'особна велику вагу буде вона класти
на представлення боротьби Українського
Народа за свою **державну самостійність**.

Кожде число „Чорногори“ має цілий
ряд цікавих **ілюстрацій** (образків), що
відносяться так до історії, як і до те-
перішньої пори та до нашого письменства.

„Чорногора“ призначена до масового
ширення між нашим робітним народом
і чимбільше вона буде мати купуючих
та передплатників, тим гарнійше і ціка-
війше буде кожде її число!

Кожде число „Чорногори“ можна особно
купити але найліпше вислати відразу
передплату на цілий том (10 чисел), то є
2 долари а то на адресу:

Dr. Dmytro Koropatnyckyj in Wien
VIII, Langegasse 14 (Europa, Austria).

Хто вже має одно чи більше чисел „Чорногори“ повинен мимо того прислати передплату, то є **2 долари**, бо подвійні числа легко може другому продати, і так позискати „Чорногорі“ нових читачів.

Єще практичнійше є прислати відразу **5 доларів**, бо такий передплатник буде одержувати не лиш „Чорногору“ але і „**Народну бібліотеку „Чорногори“** по значно зниженій ціні, і то так довго аж вийдуть усі гроші.

„**Чорногора**“ — се дуже важне видавництво для наших людей в чужих краях: воно їм нагадає милу Вітчину, розважить, та скріпить надію на кращу будучність нашого Народу!

Редакція буде дуже рада, коли наші прихильники будуть їй надсилати фотографічні знімки наших геройських борців за волю та різних видів так з рідних сторін як і з чужини, де наші люди проживають, з'осібна пожадані знімки виділів наших Товариств, Народних Домів і других важних будинків, портрети заслужених діячів і т. и.

Того рода матеріали треба висилати на адресу редактора „Чорногори“. Вона звучить:

Dr. Kyrylo Trylowskyj in Wien
XVIII, Martinstraße 13 (Europa, Austria).

Дописи про життя наших людей, про їх організації і т. и. треба також на сю адресу висилати.

Видавництво „Чорногори“
(Wien IX, Garnisongasse 20, I).

Народну бібліотеку „Чорногори“,

що буде містити визначні твори українських і чужих письменників та

„Чорногору“

ілюстроване неперіодичне письмо під редакцією Др. К. Трильовського — треба замовляти на адресу:

**Dr. D. Koropatnyskyj in Wien VIII,
Langeasse 14 (Europa, Austria).**

*

Хто хоче дістати дуже цікавий
календар „Запорожець“
(55 образків!)

і **„Січковий Співаник“**
(40 образків!)

най приїде на повизшу адресу 1 доллара.

Адреса приватна Др. К. Трильовського
(для справ редакційних, січових і т. и.) в:

Wien XVIII, Martinstrasse 13
(Europa, Austria).